

Det kongelige kulturdepartement
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

postmottak@kud.dep.no

REF.
08/992 KHA:amb

VÅR REF.
12/145 - 3 / MH

DATO
03.07.2012

Høringsuttalelse fra Språkrådet om forslag til endring av lov om stadnamn

Innledning

Språkrådet viser til høringsbrev fra Kulturdepartementet 16. april 2012. Styret i Språkrådet behandlet saken i møte 14. juni. Stedsnavntjenesten og fagrådet for normering og språkoobservasjon har gitt sine råd om saken.

Departementet har fremmet forslag om endring av lov om stadnamn (stedsnavnloven). Dersom lovendringen vedtas, vil eier/fester av et bruk selv kunne bestemme skrivemåten av bruksnavnet, forutsatt at den ønskede skrivemåten kan dokumenteres å ha vært i offentlig bruk.

Språkrådet vil støtte at Kulturdepartementet går inn for fortsatt statlig navnsetting. Lovendringsforslaget bryter imidlertid med de tradisjonelle prinsippene for stedsnavnormering, og vil kunne føre til et virvar av forskjellige skrivemåter av bruksnavn. Dette kan medføre både praktiske vansker og en tilsløring av navnenes verdi som historiske dokumenter. Nedarvede stedsnavn (deriblant bruksnavn) er en del av vår felles nasjonale kulturarv, og det offentlige har ansvar for at denne delen av kulturarven blir videreført til kommende generasjoner på en faglig forsvarlig måte.

Generelle kommentarer

Språkrådet er kritisk til lovendringsforslaget av flere grunner.

1) *Samme navn kan få mange forskjellige skrivemåter*

Det kan være mange bruk med samme navn under én og samme gård. Dersom lovendringsforslaget vedtas, vil det kunne medføre mange forskjellige skrivemåter av det som opprinnelig er det samme navnet. Under gården Vik vil man for eksempel kunne få brukene Vik, Vig, Viig, Wiig og Wigh. Lovendringen vil også kunne medføre at et bruksnavn får ny skrivemåte hvis eiendomsforholdene endrer seg. Forskjellige skrivemåter kan føre til vansker når utrykningstjenestene og andre skal finne frem, og når navnene skal brukes i ulike offentlige sammenhenger.

2) Brudd med tidligere og nåværende praksis

Lovendringsforslaget bryter med den retningen stedsnavnormeringen har fulgt siden midten av 1800-tallet, nemlig at det offentlige bestemmer skrivemåten av nedarvede gårds- og bruksnavn, og at skrivemåten fastsettes med utgangspunkt i uttalen av navnet og gjeldende rettskrivning. Språkrådet mener at stedsnavn i offentlig bruk bør skrives i samsvar med rettskrivningsprinsippene i norsk. Prinsippet om ett navn med én skrivemåte har også vært viktig. De foreslåtte endringene vil åpne for offentlig bruk av en mengde bruksnavnformer som bygger på mer eller mindre tilfeldige skrivemåter i ulike eldre dokumenter, og som bryter med norsk rettskrivning. Man risikerer også at eiere/festere vil kunne kreve skrivemåter med skriftegen som ikke lenger er i bruk i norsk, for eksempel *ð*, *þ* og *β*.

3) Skrivemåten av etternavn brukes som argument for skrivemåten av bruksnavn

Departementet trekker i teksten til høringsdokumentet frem koblingen mellom bruksnavnet og eiers etternavn. Den historiske koblingen til etternavnet er imidlertid gårdsnavnet og ikke bruksnavnet, selv om det i dag kan synes slik. Bruksnavn er også ofte brukt som utgangspunkt for etternavn, men når bruksnavnet er identisk med gårdsnavnet (primærnavnet), er det sistnevnte som ligger til grunn. Språkrådet vil dessuten minne om at bruken av faste etternavn er en relativt ny skikk her i landet, som ikke ble lovfestet før i 1923. Tidligere hadde gårdsnavn brukt som etternavn stort sett adressefunksjon, det vil si at man skiftet etternavn etter hvilken gård man bodde på. Gårdsnavnene i Norge har generelt en mye lengre tradisjon som gårdsnavn enn som etternavn/slektsnavn.

Kommentarer til teksten i høringsdokumentet

– Punkt 2 *Om gårdsnavn og bruksnavn*: Her burde den historiske siden ved stedsnavn som kulturminner vært omtalt. Det å ”fristille” skrivemåten av bruksnavn vil kunne føre til at navnenes innhold som historiske dokumenter tilsløres, for eksempel når navn som *Kråkvål* og *Lauperak* skrives *Kroghvold* og *Løvbrekke*. Stedsnavnene representerer en vesentlig del av norsk bosetningshistorie, og i et lengre perspektiv er det viktig at dette ikke tilsløres.

– Punkt 3.1 *Innledning*, første avsnitt: Andre setning lyder ”Det er med andre ord ønskelig å sikre eierne/festerne en rett til å motsette seg endring av daglignavnet, altså bruksnavnet, på eiendommen”. Bruken av ordet *daglignavnet* er noe uheldig her, dette ordet er vanligvis brukt om navn av typen *Oppistugu* og *Nerigarden*. En normert skrivemåte av bruksnavnet er heller ikke ”en endring av bruksnavnet”. Den normerte formen av navnet har ofte vært brukt på offentlige kart i lang tid. Andre setning i dette avsnittet bør derfor heller lyde: ”Det er med andre ord ønskelig å sikre eierne/festerne en rett til å bestemme skrivemåten av navnet på eiendommen”.

– Punkt 3.2 *Nærmere om bruksnavn*, siste avsnitt: Her bør det legges til en setning om at stedsnavntjenesten på forhånd kan komme med sin tilråding, slik at eier/fester får mulighet til tenke seg om og vurdere flere forhold rundt navnet før skrivemåten vedtas. Det må også presiseres hva som menes med betegnelsen ”offentlig bruk”. Dette kommer ikke tydelig nok frem, selv om det i høringsnotatet sies at ”dette vil typisk være brev fra offentlige organer, skjøter, kart, bygdebøker med mer”. Her trengs det en tydeligere definisjon av hva slags dokumentasjon som kan godtas.

Tekniske kommentarer til de foreslåtte endringene i lovteksten

(Endringsforslag fra Språkrådet er kursivert)

– Tredje setning i § 6 bør lyde ”Eigar eller festar av *eit* bruk med same namnet *som gardsnamnet* eller *med eit* namn som er avleidd frå gardsnamnet [...]”. Man får en mer ledig, talemålsnær og presis språkføring når man tar med den ubestemte artikkelen foran ordene *bruk* og *namn*.

– Siste del av tredje setning i § 6 lyder ”[...] når skrivemåten av gardsnamnet *etter § 4 andre ledd som hovudregel* skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet”. Er det nødvendig å ha med denne setningen? Eiers/festers uttalerett i gårdsnavnsaker må vel alltid gjelde når det er snakk om bruksnavn som er sammenfallende med eller avledet av gårdsnavn.

– Første ledd i § 8 bør lyde: ”Eigar eller festar kan fastsetje namn på eige bruk. Eigar eller festar har likevel ikkje rett til å endre *skrivemåten av eit bruksnamn* eller å byte *bruksnamnet ut når det* kjem inn under andre leddet *i denne paragrafen*, dersom ikkje særlege grunnar talar for det”. Det er viktig å tydeliggjøre hele veien at det her dreier seg om offisielle skrivemåter av stedsnavn.

– Andre ledd i § 8 bør lyde ”Skrivemåten av gardsnamn og *bruksnamn* som språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn [...]”. Betegnelsen *bruksnavn* må tas med her for å tydelig vise sammenhengen til det som står i første ledd.

– Tredje og fjerde ledd bør lyde: ”Dersom eigar eller festar kan dokumentere offentleg bruk av ein ønskt skrivemåte *til eit* bruksnamn, skal denne leggjast til grunn. I dei tilfella der eigar eller festar *dokumenterer slik bruk av ein ønskt skrivemåte*, kan bruksnamnet vedtakast utan anna høyring.

Vedtak om skrivemåten av *eit* gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identiske med gardsnamnet, eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamna. Skrivemåten av *eit* bruksnamn treng ikkje følgje skrivemåten for gardsnamnet bruket tilhøyrer, dersom eigar eller festar ønskjer ein alternativ skrivemåte og eigar eller festar kan dokumentere at denne skrivemåten har vore i offentleg bruk”. Språkføringen blir mer ledig og presis når man tar med ubestemt artikkel.

Vennlig hilsen

Ottar Grepstad
styreleder

Arnfinn Muruvik Vonen
direktør